DISPUTATIO XIII.

De Duratione rerum.

Quæst.1. Quid formaliter dicat Duratio. 335
Quæst.2. Explicatur prima durationis species, quæ est æternitas. 337
Quæst.3. Declaratur secunda durationis species, quæ est ævum. 338
Artic.1. Ostenditur differentia ævi ab æternitate. 339
Artic.2. Explicatur ævi differentia à cæteris durationibus. 340
Quæst.4. Explanatur tertia Durationis species, quæ est tempus. 341
Artic.1. De tempore intrinseco. ibid.
Artic.2. De tempore extrinseco. 344

DISPUTATIO XIV.

De Incœptione, & Desitione Creaturarum,

Quæst.1. An implicet, dari creaturam aliquam sine principio, & fine. 347
Artic.1. Deciditur quæstio quoad entia permanentia, ibid.
Artic.2. Deciditur quæstio quoad entia successiva. 350
Quæst.2. De temporali incœptione, & desitione creaturarum. 352
Artic.1. Qui, & quot sint modi incipiendi, & desinendi rerum creaturarum. ibid.
Artic.2. De incœptione, & desitione successivorum. ibid.
Artic.3. De Incœptione, & desitione permanentium rerum, & divisibilium. 354
Artic.4. De Incœptione, & desitione rerum indivisibilium. ibid.

DISPUTATIO XV.

De Motu.

Quæst.1. In quo consistat formalitas Motus. 357
Quæst.2. An in motu terminus à quo debeat tempore præcedere terminum ad quem, an verò natura. 361
Quæst.3. Explicatur distinctio motus à subjecto, & termino, actione, & passione. 362
Quæst.4. An motus rectè definiatur ab Aristotele. 363
Quæst.5. Quibus moribus allata definitio conveniat. 365
Quæst.6. De speciebus motus. 369
Artic.1. Explicatur divisio motus in instantaneum, & successivum. ibid.
Artic.2. Quæ motus divisio sit essentialis, & quæ accidentalis, declaratur. 368
Artic.3. Per quid motus propriè dictus à mutatione strictè sumpta distinguatur. 369
Artic.4. Ad quæ prædicamenta sit motus. 370
Artic.5. An quilibet horum motuum possit fieri in instanti. 372
Artic.6. De speciebus accidentalibus motus. 374
Quæst.7. De proprietatibus Motus. ibid.
Artic.1. Ostenditur, à quo unitas motus generica, & specifica sumatur. ibid.
Artic.2. Explicatur, unde unitas numerica, & contrarietas motus desumantur. 376
Quæst.8. De causis Motus. 377
Artic.1. An indivisibile possit moveri, seu esse causa subjectiva Motus. ibid.
Artic.2. Utrùm idem possit movere seipsum, an necesse sit ab alio moveri. 379
Artic.3. An sufficienter per motum ostendatur existentia primi Motoris. 380

DISPU-

DISPUTATIONES
IN ARISTOTELIS PHYSICAM.
Quibus ab Adversantibus Veterum, & Recentiorum jaculis.
SCOTI PHILOSOPHIA
VINDICATUR.

QUÆSTIO PROŒMIALIS
Ad universam Philosophiam Naturalem.

De adæquato Philosophiæ naturalis objecto.

1 NATURALIS Philosophia, quam modo explicandam suscipimus, est membrum Philosophiæ ut sic, quam in ipso Logicæ vestibulo cum D. August. lib. 8. de Civit. Dei cap. 4. divisimus in Naturalem, Moralem, & Rationalem; ejus autem naturam contemplaturi, merito ab illius objecto exordimur, cum enim sit habitus quidam intellectus; habitus autem, & actus ab objectis specificentur, ad hoc negotium objecti inquisitio valdè conferet, & nomine objecti hic non intelligimus quidquid in scientia quomodocumque consideratur, sed quod habet conditiones ab Aristotel. insinuatas 1. Post. text. 25. ut scilicet, sit id, cujus principia, partes, & passiones in scientia inquiruntur, & à Scoto magis explicatas quæst. 3. Universalium, quòd nimirùm in scientia de eo præsupponatur quid est, & quod est; quod per eius, quod quid est affectiones de ipso demonstrentur in ea scientia: & quod tandem omnia in scientia considerata ad ipsum habeant attributionem adæquatè, in ejus gratiam considerentur, & ad ipsum aliquo modo reducantur, aut veluti partes subjectivæ, aut veluti partes ad integritatem, & naturam spectantes, aut veluti passiones ejus, aut veluti principia, & partes partium subjectivarum ejus, aut veluti alia consimili ratione; quæ objecti scientiæ conditiones in Logica fusè explicatæ sunt disputat. 12. quæst. 2. atque ideo ibi relegendæ. Et quia objectum adæquatum scientiæ, ut ibidem dicebamus, parte materiali, & formali constat, re scilicet considerata, & modo considerandi, de utraque parte erit hic nobis differendum. Demum quia quæstio hæc moveri potest tam de Philos. in se, prout adæquate institui potest secundum totam suam latitudinem, quam de Philos. prout est ab Arist. tradita, qui non omnia entia mobilia agnovit, cùm tamen Physicam à Met. separaverit per ordinem ad motum, undè substantias separatas posuit penitus immobiles, & immutabiles, ac proindè 12. Met. agit de substantiis separatis sub titulo de substantia immobili, & pariter omnes putavit esse necessarias in essendo, ut notat Scot. Quol. 15. C. hinc seiunctim de objecto Philosophiæ hoc, vel illo modo consideratæ differemus, quod eò, vel maximè nobis præstandum est, quia licèt Arist. Philosophiam sumpserimus, & commentariis illustrandam, & disputationibus enucleandam, tamen quia eam conscribere Philosophiam intendimus, quæ nostræ Theolog. familari possit, & debeat, cum Philosophus in multis erraverit, variaq; principiis fidei nostræ repugnantia asseruerit, ideò postquam sensum Philosophi breviter explicuerimus, si principiis fidei non erit consentaneus, limites Aristotelicæ Philosophiæ egrediemur, & Philosophiam secundùm se trademus, ipsi naturæ lumini, ac naturali rationi, quantum fieri potest, innixi, quæ apud nos semper, & ubique magis valebit, quam nuda Aristotelis auctoritas.

2 De objecto igitur naturalis Philosophiæ quamplures extant opiniones, dixerunt aliqui, eius adæquatum obiectum esse corpus generabile, & corruptibile, includentes tamquam species elementa, & excludentes cælestia corpora, quæ opinio tribui solet Galen. lib. 1. de elementis, & Simpl. initio Phys. & defenditur à Georgio Rag. disp. 1. Peripat. imò quidam addiderunt, tantùm corpus mixtum à Philosopho considerari directè, Cœlos autem, & elementa tantùm reductivè, veluti principia, & causas obiecti directi: Verum quia ingenuè negari nequit, Cœlum etiam, & elementa directè spectare ad physicam considerationem, ampliaverunt alii obiectum Philos. naturalis, ponentes, id esse corpus naturale, aut mobile, ut commune quoddam est ad corpora caduca, & æterna, & est omnium receptissima opinio torque habet assecias, ut eos enumerare pigeat. At alii ex Thomist. schola, ut refert Manca quæst. proœm. Phy. dub. 4. videntes mobilitatem, in ordine ad quam Philosophia naturalis constituitur, & à Metaph. secernitur, non solùm composito substantiali, sed etiam partibus eius, & præsertim materiæ primæ convenire (ipsa enim est subiectum cuiuscumque transmutationis substantialis) ampliaverunt adhuc Philosophiæ obiectum, ponentes, id esse substantiam materialem, & corpoream, seu ens mobile substantiale ut complectitur composita, eorumque partes. Imò Aversa quæst. 2. de objecto Philosophiæ sect. 2. constituens etiam in accidentibus intrinsecum principium mutabilitatis, si physica sit scientia distincta à Metaph. statuit obiectum eius adæquatum ens mobile materiale in tota latitudine, ut etiam accidentia complectitur. At ex alio c. obiectum Philosophiæ Caiet. tract. de subiecto naturalis Philosophiæ dilatat; cum enim nedum compositum substantiale, verùm etiam accidentale sit mobile (ait ipse) si non subiectivè, terminativè saltem, debet obiectum Philosophiæ ita ampliari, ut utrumque directè, & per se comprehendat, poteritque vocari ens mobile. Rursùs alii considerantes, mobilitatem entia materialia transcendere, & substantiis spiritualibus etiam re vera convenire, dixerunt non sufficere substantiam materialem pro obiecto adæquato naturalis Philosophiæ, neq; ens mobile, ut composita materialia complectitur, sivè substantialia, sivè accidentalia, sed poni debere substantiam finitam directè complectentem tam Angelos, quam substantias corporeas, ita Scotistæ omnes antiquiores, Ant. And. de tribus principiis p. 1. Canonicus 1. Phys. qu. 1. Tromb. 6. q. 1. & Regentes Parisienses q. 4. proœm. physicæ; Imò Tatar. qu. præambula Physicæ, & Nicol. Bonet. 1. Phys. c. 1. statuunt pro obiecto Philosophiæ ens finitum directè complectens tam accidentia, quam substantias, eò quia nedum substantiæ, sed accidentia etiam sunt essentialiter mutabilia, & habent principium radicale talis passionis. Hi tamen Scotistæ omnes, dum Philosophiæ subiectum ita dilatant, protestantur, se loqui de obiecto Philosophiæ secundùm se, & in tota sua latitudine, non autem prout conscripta fuit ab Arist. in quo Recentiores Scotistæ ab antiquis discrepant, quia corpus naturale statuunt obiectum Philosophiæ absolutè absque ulla limitatione, ac declaratione, ita Faber Theor. 20. Roccus in Phys. proœm. q. un. dist. 1. Sghemma 1. Phys. digress. 1. q. 7. & alii passim.

3 Sed non solùm de materiali obiecto, verùm etiam, & de formali variæ sunt opiniones Auctorum, qui variis modis rationem formalem obiecti in Philosophia constituunt. Aliqui enim assignant generabilitatem, & corruptibilitatem. Alii sensibilitatem; Quamplures mobilitatem sumptam vel pro passione, vel pro principio eius; Alii substantialem corporeitatem, ut Aureol. qu. de obiecto Theologiæ art. 5. Alii frequenter naturalitatem. Demum Aversa negat, necessariam esse aliquam rationem peculiarem obiectivam loc. cit. sect. 4.

ARTICULUS I.

In quo resolvitur quæstio de objecto materiali Philosophiæ Peripateticæ.

4 PRo resolutione quæsiti quoad hanc partem. Notandum est id, quod Scotus docuit 6. Met. q. 1. in fine additionis non dari rationem aliquam necessitatem ad ponendam unam, aut plures scientias, sed ex beneplacito hominum divisas esse scientias, sicut de numero prædicamentorum dicebamus in Log. cum fundamento in re, quare non sine magna ratione dubitari solet, an Metaph. sit à Philosophia condistincta veluti quædam scientia totalis, & per se una, num potius sint scientiæ partiales unam totalem integrantes, cuivis objectum sit ens in sua communitate, ut tenuit Ant. Mirand. lib. 13. de eversione singularis certaminis sect. 67. & sequitur Aversa in sua Philos. q. 1. sect. 6. & pro utraque parte adsunt rationes probabiles intantum, ut Scot. in hac re videatur dubius, quia multoties ait, Metaphysicum res tantum in universali considerare, quandoque ad particularia descendere teneri, unde & Scotistæ divisi sunt, & de facto sub titulo unius scientiæ antiqui Philosophi ante Arist. tempora Physicam, & Metaph. tradiderunt. Sed quia hic docendi modus res physicas, & metaph. promiscuè confusionem parere videbatur, Arist. ipse Philosophiam à Metaph. discrevit, & quia omnia materialia, ut subsunt motui, magnam habent affinitatem inter se, unam scientiam de his omnibus contexit, quam & Philosophiam naturalem appellavit, hac etiam in alias partiales scientias juxta objectorum divisionem secuit, & pariter quia omnia immaterialia in abstractione à motu magnam habebant affinitatem, aliam scientiam totalem de illis confecit, & Metaphysicam nuncupavit; itaque has duas scientias veluti totales discrevit ab invicem per ordinem ad motum, unde 2. Phys. tex. 71. ait, quæ mota movent; considerari à Physico, non verò moventia immota, & 6. Met. c. 1. ait, Phylosophiam esse circa tale genus entis, in quo est principium motus, & status, idem habet 11. Met. n. 3. c. 1. & alibi sæpè: poterat etiam, & alio modo distingui, & distribui in plures scientias hæc una scientia totalis de ente in tota sua communitate, ut nimirum Philosophia esset de ente finito, Metaphysica de infinito, vel alio consimili modo ita ut objecta adæquata, & (ut ajunt) attributionis, scientiis assignare, pendeat ex docentis, & scribentis arbitrio: cum enim objectum scientiæ sit illud, in cujus gratiam omnia tractat Author tamquam propter finem objectivum, ita quod intentio, & scopus Auctoris ea totaliter collimat, ut ejus natura; partes, principia, & passiones in illa scientia explicentur, juxta variam eorum tractationem, quam inducit, hoc vel illo modo, de objecto illius scientiæ ferendum est judicium; hoc autem non ita intelligendum est, ut quisque possit pro libito cuicumque scientiæ quodcumque assignare objectum, quia ex natura rei scientia specificatur ab objecto, & ab eo sumitur unitatem, non vero ex scribentis arbitrio, sed in eo sensu intelligendum est, ut quemadmodum pendet ex arbitrio Auctoris de hac, vel illa re tractare, & naturam hujus, vel illius objecti sumere explicandam, & de hoc agere in gratiam illius, vel è contra, ita, quantum est ex hac parte in scribentis arbitrio erit objectum adæquatum in scientia constituere, ad quod omnia attributionem habeant in esse scibili, etiam si ex alio capite in esse rei illud ad aliquod istorii reduceretur, ut fusius in Log. dictum est disp. 12. qu. 2. Hoc prænotato.

5 Dicimus, Objectum materiale adæquatum Philosophiæ peripateticæ esse corpus substantiale, & naturale in tota sua latitudine. Ita Scot. 6. Met. q. 1. & est communis Græcorum, & Latinorum, & probatur. Primo auctoritatibus expressis ipsius Philosophi, nam 6. Met. cap. 1. ait. Philosophiam naturalem esse circa quoddam entis genus, in quo est principium motus & status, & ne quis occasionem sumeret extendendi nomen hoc entis etiam ad accidens subdit se declarans, *etenim circa talem substantiam, in qua principium est motus, & status*, & ne quis hunc substantiæ naturalis conceptum extenderet ad substantias spirituales, aut saltem ad partes essentiales, compositi materialis, 11. Met. n. 3. c. 1. ait, naturalem scientiam esse circa ea, quæ in se principium motus habent, & subdit esse corpora natura constantia, quod etiam apertis docuerat verbis primo de Cœlo ab initio; per hoc autem excluduntur Angeli, qui non sunt corporei, & etiam partes essentiales compositi physici: quæ licèt materiales, & corporeæ nuncupari possint, corpus tamen natura constans nequaquam dici possunt, nec debent.

Probatur ratione. Illud judicari debet subjectum ad æquatum in aliqua scientia, quod est ibi primò considerandum, & cetera in gratiam illius, cujusque natura partes, principia; & passiones explicantur, & in hoc tota Artificis cura est posita, ut ex Philosopho habetur 1. Post. text. 25. at in Philosophia naturali ab Arist. tradito corpus naturale est hujusmodi, nam in 2. Phys. c. 1. essentiam ejus explicat, dum ait, esse id ens naturale, in quo est internum principium motus, & quietis: ejus principia in fieri, seu ut transmutationi subjicitur, assignavit in 1. Phys. & principia in facto esse, seu essendi in 2. Phys. dum naturam definivit, & per naturam docet, corpus naturale essentialiter constitui, quæ postea in sublunaribus dividitur in materiam, & formam; tradidit etiam principia cognoscendi, propositiones nimirum illas universales, quæ ad ejus notitiam maximè conducunt, quales sunt definitio ipsius, definitio naturæ motus, & alie ejusdem proprietates, & affectiones in ceteris libris Phys. demonstrat, esse mobile, esse locabile, esse divisibile &c. partes subjectivæ illius sunt Cœli, elementa, mixta imperfecta, perfecta & animata, de quibus ex professo agitur in aliis libris de Cœlo, & Mundo, de Gen. & Corrup. de Anima &c. qua ratione cernitur manifestè, omnia in Philosophia considerata in gratiam corporis naturalis considerari, ac proinde objectum attributionis, & adæquatum debere constitui.

6 Deinde probatur ex aliarum opinionum confutatione, in primis enim objectum naturalis Philosophiæ adæquatum esse nequit corpus corruptibile, aut mixtum; Tum quia Cœlum, & elementa naturalia esse corpora, ac per se mobilia docuit Philosophus 1. Metheor. cap. 1. ubi epilogat, se dixisse de causis naturæ, & omni motu naturali, & de astris, & elementis, & 7. Met. text. 5. inter corpora naturalia enumerat animalia, elementa, Cœlum &c. idem repetit 8. Met. text. 1. & 2. Phys. text. 71. ait, negotium Physicum esse circa mobile corruptibile, & incorruptibile, & 12. Met. cap. 2. dividit substantiam sensibilem in sempiternam, & corruptibilem, & utramque docet à scientia naturali tractari, & certè, si Cœlum tantùm, ac elementa manerent, cæteris corporibus destructis, adhuc permaneret scientia physica. Nec respondere valet, Cœlum, & elementa tractari quidem in physicis, non directè, & per se, veluti species sub ejus adæquato objecto contentas, sed tantùm reductivè, ut principia objecti physicæ scientiæ, nam elementa sunt principia materialia mixtorum, & Cœli sunt principia effectiva; Non valet, quia Cœlum, & elementa sunt excellentia quædam objecta, ac proindè per se, & directè à Philosopho naturali considerabilia, veluti species principales corporis naturalis in communi, & de facto in hoc sensu sermonem de ipsis instituit Philosophus in lib. de Cœlo, & Gener. & Methor. considerans eorum quidditates, & passiones, unde lib. de Mundo ad Alexand. c. 1. ait præcipuam partem Philosophiæ esse, quæ contemplatur cœlestia corpora.

7 Nec Philosophiæ objectum esse potest ens mobile, vel materiale, ut commune per prædicationem compositis substantialibus, partibus ejus, & accidentibus, ut putavit Aversa loc. cit. sect. 2. Tum quia hoc est confundere subjectum communitatis cum subjecto attributionis; Tum quia ita loquendo non contradistinguuntur in Philosophia principia, passiones, & subjectum contra documentum Philosophi 1. Post. text. 25. quia hæc omnia considerarentur ut species; cum intrinsecè imbibant conceptum entis materialis, ut sic, Tum tandè quia etiamsi in aliquo sensu his omnibus mobilitas conveniret, non proindè dicendum est, à Philosopho considerari per se, & directè, veluti species objecti totalis, sed indirectè, & reductivè; ait enim de materia, & forma, quatenus sunt principia essendi compositi substantialis; de motu, loco, & tempore, quatenus sunt affectiones corporis naturalis in communi, ac proinde 6. Met. cap. 1. dixit, Philosophiam naturalem versari circa substantiam, in qua est principium motus, ut accidentia excluderet à consideratione directa, & per se physicæ, & alibi sæpè repetit, scientiam naturalem esse circa corpora natura constantia, ut excluderet materiam, & formam, quæ non sunt corpora, nec natura constant in sensu Philosophi, sed potiùs sunt naturæ, ut ipse docet 2. Phys. cap. 1.

8 Nec Philosophiæ objectum poni potest ens mobile, vel materiale, ut est commune per prædicationem ad compositum substantiale, & accidentale, ut putavit Cajet. loc. supra cit. nam concesso etiam quod ens per accidens possit in aliquo sensu constituì objectum scientiæ; adhuc non licebit assumere hoc accidentale compositum Cajet. veluti per se objectum, ac directè consideratum in Arist. Philosophia, & hoc totum ex ipsius doctrina facilè demonstratur; ait enim ipse, in rebus physicis dari compositum subsistantiale ex materia, & forma, & accidentale ex subjecto & accidente; ait deinde, transmutationè, vel transmutabilitatem, quam ponit primam passionem physicam; non solùm accipi debere subjectivè, sed etiam terminativè, quo sensu convenit etiam composito, quod fit, vel substantialiter, vel accidentaliter; hoc enim propriè est quod fit ex Arist. 7. Met. text. 28. & ideo præcipuè hoc dicitur ens mobile, quia est mobile ut Quod, id est, ut totum quoddam, & hoc tandem compositum in communi ab utroque abstrahens asserit directè, & adæquatè objectum physicæ. At in primis falsum est, transmutationem, vel transmutabilitatem, in ordine ad quam constituit Philosophus scientiam physicam, & à Metaph. secrevit, per se, & directè terminativam quoque includere debere; Tum quia dum 2. Phys. explicat, naturam esse principium hujus mobilitatis, dum 3. Phys. motum definit, dum 2. Phys. text. 71. & alibi sæpe ait, mobilia esse de consideratione physica, loquitur semper de mobilitate subjectiva: mobile igitur subjectivè & ut Quod solum directè spectat ad physicum, mobile vero terminativè indirectè solùm, quatenus scilicet ejus productio, vel desitio annexam habet mutationem subjectivam; productio enim rei fine ulla prorsus mutatione potiùs spectat ad Metaphysicum, ut productio Intelligentiarum, vel etiam ad Theologum, ut productio Filii in divinis. Immò propriè loquendo, nec etiam terminativa transmutabilitas compositi accidentali potest convenire, quia ejus natura non est per se una, ac proindè terminare non potest unam, & per se productionem, quare in communi etiam modo loquendi dicimus aquam calefieri, non verò produci compositum ex aqua, & calore, aquam esse calefactibilem, non autem compositum ex aqua, & calore esse producibile, undè mobile ut Quod ad quantitatem, & qualitatem, & ubi, est ipsum compositum substantiale.

9 Postremò refelli potest opinio Aversæ, Cajet. aliorumque Thomist. destruendo eorum commune fundamentum, quod est, primam passionem physicam esse mobilitatem in communi ad substantialem, & accidentalem, atque ideò ens mobile, quod materiam quoque comprehendat, esse adæquatum Philosophiæ objectum;

Quod

Quod eo vel maximè dicendum est (ait Aversa cit.) quia juxta distinctionem scientiarum ab Arist. factam ad Physicum pertinet considerare omne ens materiale, & mobile, & eadem Physica considerare debebit conceptum ipsum communem entis materialis, & mobilis, nam hoc utique est objectum considerabile, & scibile per se pertinens ad ipsam Physicam, neque in ipsa considerari potest per reductionem ad aliquam suam speciem, non enim in scientiis genera reducuntur ad species, sed species ad genera.

At totum hoc fundamentum ruinosum est, potuit quidem Arist. ita suam Phys. instituere, ut pro objecto haberet substantiam materialem adæquatè sumptam, & de illa per ejus quod quid est transmutabilitatem in communi demonstrare; imò potuit assumere etiam pro adæquato objecto Philosophiæ suæ ens materiale in communi, complectens etiam accidentia, at non ita fecit, siquidem in 1. & 2. Phys. agit de materia, & forma, ut principiis rerum naturalium, non autem ut de speciebus objecti adæquati, & in ceteris libris agit de Motu, Loco, & Tempore, ut de affectionibus corporum naturalium, undè corpora ipsa per se, & directè consideravit ut species adæquati objecti, cætera verò, partes scilicet, & accidentia indirectè, & in ordine ad ea. Ex quo etiam sequitur, solam mobilitatem accidentalem esse primam passionem physicam, quia mobilitas illa est prima passio physica, cujus principium est natura secundo Phys. definita, at natura est principium mobilitatis accidentalis tantum, ut ab Arist. ibidem definitur, inquit enim 2. Phys. 1. omnia, quæ natura constant *habere in seipsis principium motus, & status* & explicans qualis sit iste motus, ait, *hæc quidem secundùm locum, illa verò secundùm augmentum, & decrementum, quadam autem secundùm alterationem*, hos autem omnes constat esse motus accidentales; & hinc est, quod cum in primo Physicorum, egisset de principiis mutationis in communi & in tertio assignasset definitionem ejusdem, postea in aliis libr. Phys. de Cœlo, de Gen. &c. semper specialiter agit de motu accidentali, & non nisi obiter de substantiali mutatione. Accedit, inter tot physicas affectiones ideò præcipuum locum motui tribui, quia per ipsum ut magis sensibus obvium rerum naturalium gradus, & species innotuerunt, ut insinuat Arist. 2. Phys. 22. hic autem est motus accidentalis, non autem mutatio substantialis, seu in communi.

10 Verum est etiam, quod juxta distinctionem scientiarum ab Arist. factam ad Physicum spectat contemplatio cujuscumque entis materialis, & mobilis, sed non eodem modo; non enim omnia per se, & directè considerare tenetur, sed quædam ut species, quædam ut principia, quædam ut passiones; conceptum etiam ipsum entis mobilis in communi considerare debet, sicut & mobilitatem in communi considerat; sed falsum est hunc ipsum in Physica considerari non posse in gratiam corporis naturalis, sicut fallum est in scientia genus ad species saltem in esse scibili reduci non posse, imò omnino necessaria est cognitio generis ad scientificam speciei notitiam, ac proinde ex natura rei potiùs generis ad speciem, quam species ad genus reduci debet in scientia, quare sicut in logica argumentatio, secunda intentio, ens rationis, &c. reduci habet ad Syllogismum, cujus exacta cognitio intenditur per se & directè ab Arist. in sua Log. ita etiam in sua Philosophia ens materiale, ens mobile, &c. ad corpus naturale reduci debet, utpotè cujus exprimere naturam, per se, & directè intendit Arist. & eadem ratione mutabilitas in communi considerabitur à Philosopho in gratiam mobilitatis accidentalis; cùm hæc sit prima passio physica, & scientifica cognitio speciei sine generis notitia haberi nequeat; & sicut materia ad corpus naturale reducitur, tamquam pars essentialis partis subjectivæ ejus scilicet corporis caduci, ita mutabilitas substantialis, ut passio materiæ, ad accidentalem reducitur, ut ad passionem adequatam corporis naturalis. Ex quo deducitur tantam abesse, quòd mobile dumtaxat substantialiter per se tractetur à Physico, mobile verò accidentaliter solùm reductivè, ut quidam Thomistæ dicebant, quod potiùs res omninò è contra se habeat. Ampliùs autem hanc veterum Thomistarum opinionem refellere opus non est, jam enim ab omni schola ablegata est, etiam ab ipsa Thomistica, undè Recentiores Thomistæ, passim eam rejicunt, ut est videre apud Complut. Manca, & alios, & in nostram apertè descendunt, a qua nonnisi vocibus discrepant (ut ipsimet fatentur) corporis naturalis, ac entis mobilis.

Solvuntur Objectiones.

11 IN oppositum objiciunt. Primò Auctores primæ opinionis. Illud est subjectum in tota Philoso. cujus principia, & passiones traduntur in octo lib. Phys. ubi Aristot. tradit principia communia Physicæ, id est, quæ convenire omnibus speciebus objecti adæquati, ut pollicitus erat primo Phys. text. 4. at principia, & passiones in octo lib. considerata competunt tantùm corruptibilibus corporibus, ergo &c. probatur minor in primo Phys. tradit principia in fieri, inter quæ est privatio, quæ non reperitur in Cœlis, in secundo agit de principiis in facto esse scilicet de natura, quam dividit in materiam, & formam, quæ in Cœlo non sunt apud Arist. denique locus & tempus, de quibus agitur 4. Phys. Cœlo non conveniunt, quod sempiternum est, nullumque extra se corpus habet, à quo ambiatur. Confirmatur quia Philosophus primo Phys. text. 68. & 83. clarè significat se velle agere de principiis rerum corruptibilium in lib. Phys. sed in eis agitur de principiis communissimi, & adæquati obiecti, ergo &c. Demum subjectum debet esse univocum; sed Cœlo, & sublunaribus nihil est commune univocum, æternum enim, & corruptibile differunt plusquam genere 10. Met. tex. 20. ergo.

Resp. negando minorem, cùm enim in 1. Phys. tradantur principia in fieri, id est transmutationis in communi, ut infra dicemus, cum cœlestia corpora mutationi accidentali subjecta sint, hac ratione tria illa principia participabunt. Nec valet, quod contra hoc obiicit Aversa sec. 3. ex hoc sequi, cœlestia corpora solùm secundùm rationem mutationis accidentalis, & non secundùm substantiam suam, quatenus scilicet substantialiter incorruptibilia ad Physicum pertinere; Quia Arist. ad huc considerat naturam cœli, quatenus est principium affectionum illius, & præsertim motus circularis, quem ait esse æternum, eo quia nullum habet motum contrarium, & ex ejus æternitate colligit etiam substantialem Cœli incorruptibilitatem. Conveniunt etiam Cœlo principia in facto esse, scilicet natura, non quatenus dicitur de materia, & forma, sed quatenus accipitur pro essentia, & quidditate, ex qua res ipsa habet, ut possit moveri; Natura enim adequatè dividitur in materiam, formam, & quidditatem ut dicemus 2. Phys. c. 1. & disp. 5. q. 1. Affectiones tandem etiam in cæteris, lib. Phys. explicatæ Cœlo competunt, scilicet motus circularis, ratione cujus tribuit ei Arist. tempus æternum, & locus, quatenus semper inferior sphæra à superficie concava superioris ambitur, & quomodo etiam ultima ipsa sphæra sit in loco dicetur Disp. de Loco. Ad primam confirmationem negatur eam esse intentionem Arist. in illis tex. ut dicemus disp. 1. q. 2.

Ad aliam confirm. negatur minor, ad cujus probationem ait Scot. 4. dist. 6. quæst. 10. Met. Philosophum loqui de genere physica, scilicet materia, non autem logico, & verum est in sententia Arist. corpora æterna non convenire in materia cum sublunaribus, sunt enim materiæ expertia secundùm ipsum, ut ait Doct. 2. dist. 14. qu. 1. Sed Urges, ergo non pertinent ad Physicum, qui res immersas materiæ considerat, & in hoc Metaphysico differt. Resp. ex Arist. 8. Met. & tex. 12. quod etsi careant materia transmutabili secundùm substantiam, eam tamen habent, quæ secundùm locum mobilis est, & de hac præsertim materia Philosophus loquitur, cum ait, Physicum considerare res materiæ immersas, & Metaphysicum abstractas.

12 Secundò obiicitur ex Aversa, & aliis statuentibus substantiam materialem subjectum, ut etiam partes physicas complectitur, quia accipi potest substantia materialis, ut comprehendit materiam, formam, & compositum, ut fecit Arist. 2. de Anim. tex. 2. & substantia sic sumpta est objectum scibile, de quo demonstrari possunt passiones physicæ immo Aristot. ipse 4. Met. tex. 4. dum dixit, tot esse partes Philosophiæ, quot substantiæ assignare volens substantiam corpoream ipsi Physicæ videtur locutus absolutè de tota substantia, & 2. Phys. in principio enumerans substantias naturales, quas erat considerature, recenset animalia, & partes eorum, & præsertim in lib. de Anima directè, & adequatè agit de ipsa anima, unde & ibi statuitur objectum. Nec respondere valet (inquit Aversa) non posse materiam, & formam directè includi in objecto physicæ, quia considerantur ut principia, & partes ejus, non ut species. Quia id non impedit, quin ad huc possint in se ipsius considerari, tanquam species substantiæ materialis in tota latitudine inspectæ; sicut elementa sunt, quidem principia respectu mixti, sed in se sunt quædam species corporis, & utroque modo considerantur à Philosopho, nec una contemplatio aliam impedit.

Confirmatur, quia passiones physicæ non adæquatè competunt corpori, sed etiam partibus, quantitas enim est in materia prima, ut in subjecto, & etiam transmutabilitas substantialis. Nec respondere juvat, primam passionem physicam esse mutabilitatem tantùm accidentalem. Quia mobilitas illa est prima passio physica, cujus principium est natura, sed natura est principium, non solum mutationis accidentalis, sed etiam substantialis; tum quia mutabilitas materiæ est à principio passivo sibi intrinseco, quo nata est moveri primò, per se, & non secundum accidens ad hanc, & illam formam; tum quia argumentum adhuc magis urget de corpore pro altera parte compositi, quod utique est habens naturam, scilicet materiam, & formam, & est substantialiter transmutabile ad Animam, cujus transmutationis principium esse naturam dubitari nequit.

Demum, quando etiam natura foret principium tantum accidentalis mobilitatis, adhuc ista excedit corpus de prædicamento substantiæ, tum quia de facto corpus pro altera parte compositi Anima destitutum moveturtum quia Anima rationalis in corpore per suas operationes immediatè subjicitur alterationibus, ergo aliquid corpore latiùs poni debebit subiectum in Philosophia, immò & ipsamet substatia materiali.

13 Respondetur gratis concedendo potuisse ita à Philosopho instituì Physicam, ut pro objecto haberet substantiam materialem adequatè sumptam, & de illa per ejus quodquid est transmutabilitatem in communi demonstrare, at non ita fecit; siquidem in 1. & 2. Phys. agit de materia, & forma, ut principiis rerum naturalium, non autem ut de speciebus objecti adæquati, & in hoc sensu 2. Phys. ab init. o subiicit etiam partes animalium Physicæ considerationi, indirectè nimirum, & reductivè per ordinem ad totum, quod constituunt, & consultò ita agit de materia, & forma, quanviscnim præscindi queant ab ordine ad compositum, & secundùm se considerari, ut species materialis substantiæ, hæc tamen cognitio non satis

exacta est, quantum exigitur ad cognitionem scientificam, quarè ut de eis habeatur cognitio omnibus numeris absoluta, considerari debent per ordinem ad compositum. Nec valet assumpta paritas ab Aversa de materia, & forma in ordine ad compositum, & elementis in ordine ad mixtum, quia elementa possunt quidem considerari ut species objecti, quia sunt species quædam integræ, & completæ, de quibus in recto corpus prædicatur, & ablato corpore mixto adhuc extarent in universo, & sine ordine ad mixtum possunt scientifica, & exacta cognitione attingi, quod de materia, & forma dicit nequit. Et fallum est Arist. in lib. de An. agere de illa per se, & directè, quia de illa agit in ordine ad corpus, & ut est pars animalis; Neque ex hoc quod in illis libris statuatur objectum, sequitur quòd cadat sub directa consideratione totius Philosophiæ, sicut neque ex hoc, quòd principia ponantur objectum primi, & secundi Phys. affectiones verò cæterorum, sequitur, principia, & affectiones cadere sub directa consideratione totius Philosophiæ, veluti species objecti adæquati.

14 Ad confirm. negatur assumptum, quantitas enim corpori inhæret, & non materiæ primæ, ut infrà patebit disp. 2. q. 8. art. 4. similiter & mobilitas, quæ est prima passio physica, corpori naturali solum adæquatè convenit. Ad quod tuendum P. Faber theor. 20. c. 2. absolutè negavit materiam ulla specie motus per se moveri posse, quod planè minus philosophicè dictum censemus; Arist. namque 1. Phys. per totum ex professo demonstrat materiam esse subjectum primum cujuscumque mutationis substantialis, quod & nos infra fusè probabimus, præsertim disp. 2. q. 8. art. 2. Alii videntes rationabiliter negari non posse materiam esse per se subjectum mutationis, ut ad adhuc defenderent materiam non posse proprie dici physicè mobilem, dixerunt, quòd per mobile mutatione physica intelligitur omne id, quod ita mutatur, quòd non solum est subjectum mutationis, verùm etiam terminus ejus, quo pacto non est materia, quia licèt materia sit generationis, & corruptionis subjectum, non tamen est terminus, mobile verò physicè non solùm debet esse subjectum, verùm etiam terminus, & utrumque ajunt, ad mutationem physicam per se requiri; atque ideò materiam non esse mobilem aliqua physica mutatione. Verùm vel isti intelligunt, quòd mobile mutatione physica debeat esse subjectum, & terminus respectu ejusdem mutationis, vel respectu diversarum, unius nempe subjectum, alterius verò terminus; primum benè omninò implicat, quia subjectum præsupponitur motui, & terminus acquiritur per eum, alterum verò est prorsus voluntariè dictum, nam omninò per accidens se habet, quòd subjectum unius mutationis fuerit anteà terminus alterius, & præsertim in sententia Philosophi patet cœlum esse mobile physicè, & tamen nullius mutationis hujusmodi fuisse terminum. Præstat igitur ex dictis respondere, quòd neque mobilitas substantialis, quæ materiæ convenit, neque mobilitas in communi est prima passio physica, sed tantùm accidentalis; & cum id impugnatur, concedimus absolutè loquendo mobilitatem materiæ, & corporis pro altera parte ad formam substantialem posse dici naturalem, quatenus principium ejus est natura, si natura in ampliori significato sumatur, quàm sumpserit Arist. 2. Phys. imò concedendum est nedum corpus pro altera parte, sed etiam materiam dici posse habens naturam, sed non in sensu, quo Philosophus est ibi loquutus de natura, & habente naturam, nam per habens naturam intelligit ibi ens completum, & per naturam principium constitutivum alterius essentialiter, ut fusiùs disp. 6. dicimus, & ideò tex. 14. explicat generationem esse naturalem, non quia fit à natura, sed quia est via in naturam, quatenus est via ad constituendas rerum essentias ex materia, & forma.

15 Sed dices, si mobilitas accidentalis habet pro subjecto adæquato corpus naturale, & mobilitas in communi ad substantialem, & accidentalem ens mobile, seu substantiam materialem, ut etiam partes physicas complectitur; cujus consideratio ad physicum spectat, ergo præstabit mobilitatem in communi statuere primam passionem physicam, & ens ita mobile subjectum adæquatum Philosophiæ naturalis, non vero corpus naturale; Consequ. probatur, quia subjectum in scientia, ut Scot. ipse docet q. 3. prol. & in report. debet habere conceptum quidditativum non inclusum virtualiter in aliquo priori ad scientiam illam pertinente. Resp. negando sequelam, & ratio negationis sæpiùs est inculcata superiùs, ad cujus probationem gratis concedimus, quod docuit Scotus cit. subjectum in scientia non debere habere conceptum quidditativum virtualiter inclusum in aliquo priori ad scientiam pertinente, quia quod quid est de subjecto, indemonstrabile est; at fallum est in hoc sensu conceptum corporis naturalis virtualiter contineri in conceptu priori substantiæ materialis, vel entis mobilis, quia conceptus specificus additè semper rationem differentialem supra genericam; qua de causa conceptus quidditativus de specie demonstrari numquam potest per rationem generis, quantumcumque sit nota, genus enim continet differentias continentia tantùm potentiali, non virtuali.

Ad alteram Conf. etiam negatur assumptum, ad primam probationem dicimus, quod motus accidentalis non competit corpori pro altera parte absolutè, & directè quatenus species corporis, sed indirectè, quatenus pars corporis animati, undè nec dici potest ens per se mobile absolutè loquendo; mobile enim per se apud Philosophum dicitur, quod est mobile, ut quod, idest tamquam totum quoddam; quod enim se habet, ut pars respectu totius compositi, dicitur mobile ut quo, etiam si moveatur extra compositum, quia adhuc manet cum essentiali ordinatione ad illud. Ad 2. pariter dicimus, animam quamdiu manet in corpore per suas operationes dici alternari, & moveri, ut quo, unde primo de Anima text. 64. habet Aristot. hæc verba *non tamquam motu in ipsa existente, &c.*

16 Tertiò arguit Aversa cit. probans, Phys. objectum esse ens mobile materiale in communi complectens directè non solùm partes essentiales, sed etiam accidentia materialia, nam 3. Phys. 6. & 9. pro subjecto adæquato motus, qui ponitur prima passio, assignavit Aristot. ens mobile in tota sua latitudine, & hic conceptus entis mobilis in Physica non consideratur in ordine ad aliquam suam speciem; & 1. Cæli tex. 1. æquè directè ait scientiam de natura de corporibus, & magnitudinibus, motibus, & passionibus, & passionibus idest aliis accidentibus, & præsertim 4. Met. text. 1. ait scientias particulares abscindere sibi partem entis, eamque considerare; si ergo Physica dicitur adæquatè considerare ens materiale, per quod determinatur in sua abstractione, & à Met. secernitur ejus adæquatum objectum, debebit assignari ens materiale, ut etiam accidentia comprehendit.

Confirmatur à pari, quia objectum adæquatum Met. est ens in communi, neque affignatur per se, & directè sola substantia, ita ut accidens consideretur per reductionem ad substantiam; sed ita se habet accidens materiale ad substantiam materialem, sicut accidens in communi ad substantiam in communi, ergo pariter illa scientia, quæ considerat omne ens materiale, quæ dicitur Physica, debet potiùs habere directè pro objecto suo adæquato ens materiale, & non solam substantiam materialem, & corpoream.

Denique verè etiam accidentia sunt essentialiter mutabilia, & habent naturam, ut radicale principium talis passionis sumendo naturam pro tali essentia rei, ex qua ipsa res habet, ut possit moveri, & mutari, quantitas per se alterari potest, cùm sit immediatum subjectum qualitatis, & accidentia separata in Eucharistia deorsum tendunt naturaliter, quia adest gravitas, imò, & conjuncta proprie, & per se localiter moventur, quia non solùm compositum, sed etiam eius partes, & accidentia peculiarem habent præsentiam distinctam à præsentia totius, ut dicemus disp. de loco, undè illam in se immediatè acquirendo verè, & proprie, ac per se localiter moventur, & non tantùm per accidens ad motum totius.

17 Resp. potuisse utique Arist. assumere pro adæquato obiecto Physicæ ens materiale in communi complectens etiam accidentia, at non ita fecit, sed directè, & per se consideravit corpora naturalia, & in ordine ad illa consideravit accidentia Physica, & quidem res ipsa sic postulabat; in scientiis enim intenditur cognitio veritatis non quæcumque, sed perfecta, & ordinata iuxta exigentiam rerum, modus vero magis congruus, & scientificus cognoscendi accidentia physica est; ut per suas causas demonstrentur de subiecto, in quo sunt, & hoc modo ad Physicum spectat considerare omne ens materiale, scilicet per se, & directè, quod in hunc modum considerandum venit, indirectè verò, & reductivè, quod ex natura sua ordinatur ad aliud, & in hoc sensu 1. Cæli tex. 1. dixit Arist. scientiam de natura esse circa corpora &c. in sensu scilicet illis accomodo, ut de corporibus ageret, veluti speciebus obiecti, de cæteris autem, ut de principiis, vel passionibus eius; & in hoc sensu dixit 4. Met. tex. 1. Physicam abscindere sibi partem entis materialem; in 3. autem Phys. sicut definivit motum in communi in gratiam motus accidentalis, cuius principium est natura, ita consideravit ens mobile in communi in gratiam entis mobilis accidentaliter, quod est corpus, naturale, quia cognitio speciei distinctam præexigit notitiam generis, & ita in scientiis potest genus reduci ad aliquam suam speciem in esse scibili.

Ad Conf. negatur paritas assumpta, quia Metaph. præsertim circa transcendentia versatur, nec illæ passiones transcendentes poterant congruè, & adæquatè de substantia demonstrari, tum quia non considerat accidens ut affectionem substantiæ, sed ut ens æq; participans passiones transcendentes, ac substantiam; at Physica considerat accidentia, quatenus affectiones corporum, quare potest recta ratione de accidentibus mobilitatem, & alias Physicas passiones demonstrare, non per se, & absolutè, sed in ordine ad corpora.

Ad aliam Conf. accidentia etiam fi concedantur naturaliter mutabilia, non tamen in eo sensu, quo Arist. dixit naturam esse principium motus 2. Phys. & entia naturalia esse per se mobilia, qua ratione accidentia ibidem non entia naturalia directè appellavit, sed entia secundùm naturam, quatenus etiam si sint mutationis capacia, hoc eis solùm convenit in ordine ad corpus eorum subiectum, undè quamvis unum accidens possit immediatè in se aliud suscipere, & sustentare, quia tamen hoc totum facit dependenter à substantia, quæ est subiectum primum, & ultimatè terminans dependentiam omnium accidentium, ut docet Scot. 4. dist. 12. q. 2. & nos infra disp. 3. q. 3. art. p. n. 32. ideò, quod per se movetur ad quantitatem, & Ubi est substantia, & accidens ad summum dici poterit mobile, ut quo, & ad motum alterius, quia si non esset in substantia, nullum aliud posterius accidens in se suscipere posset, ratione cuius diceretur moveri, ut fusius infra disp. 3. q. 3. art. 1. motus verò accidentium in Eucharistia ad physicum non spectat, quia quòd accidens movetur extra subiectum, procedit ex vi antecedentis miraculi.

Instabis, difficultatem urgere saltem de anima rationali, nam si in sententia Philosophi ponatur immortalis, etiam & mobilis extra corpus poni debebit, & quidem ex natura sua, & non ex vi alicuius antecedentis miraculi. Resp. quod sicut status accidentis extra subiectii ad physicum non spectat, ita neq; status animæ rationalis extra corpus,

pus, nec Arist. de immortal. animæ fuit undequaque securus, imò nec pro statu isto absolutè loquendo potest rigorosa demonstratione probari, ut suo loco dicemus, & quando etiam hæc omnia concederemus, dicendum foret de illo motu animæ idem omninò, quod de motu corporis pro altera parte paulò supra dictum est.

18 Quartò arguit Cajet. probans adæquatum obiectum esse ens mobile, prædicabile de composito substantiali, & accidentali, adæquatum obiectum primæ passionis physicæ est etiam adæquatum obiectum Philosophiæ, sed hoc est ens mobile commune composito substantiali, & accidentali, ergo, &c. Probatur minor, quia si loquamur de mobilitate subjectiva, hæc non tantùm convenit composito substantiali, sed etiam accidentali, id enim, quod movetur ad qualitatem corpoream, & Ubi circumscriptivum, est corpus substantiale quantum, nam mediante quantitate est qualitatis corporeæ susceptivum, & Ubi circumscriptivi, ergo, &c. Si verò loquamur de transmutabilitate terminativa hęc etiam convenit composito accidentali, namque principia istius docuit Arist. 12. Met. 22. vagari etiam per accidentium prædicamenta, ut enim compositum substantiale fit ex privatione formæ substantialis, sic compositum accidentale fit ex privatione formę accidentalis, & hac ratione 1. Phys. 17. dixit se tractare in universum principia omnis generationis; & inter res tractatas è Philosophia sunt res metheorologicæ, quæ non sunt, nisi composita quædam accidentalia, ergo, &c.

Confirm. quia Philosophia considerare tenetur principia naturalia in communi ad omne compositum tam substantiale, quàm accidentale, & id, quod sit tamquam terminus per mutationem, est conceptus scibilis in Physica, cum habeat principia, & passiones de ipsodemonstrabiles, nempe transmutabilitatem subjectivam, & terminativam, hæc enim adæquatè competit composito tam substantiali, quàm accidentali, ut modò probatum est. Nec benè diceretur hunc conceptum superiorem in Physica considerari in ordine ad aliquem inferiorem, tum quia in scientiis, non generata ad species, sed species ad genera reducuntur, tum quia si Physica adæquatè respiceret aliquem conceptum inferiorem v. g. corpus substantiale, non posset considerare conceptum illum superiorem, quia excederet limites ejus, sicut si objectum oculi esset visibile, non posset oculus ferri in conceptum qualitatis.

19 Resp. neg. min. ad probationem dicimus, de quacumq; transmutabilitate sit sermo, fallum esse assumptum à Cajet. nam si loquamur de subjectiva, fallum est ens mobile in communi ad compositum substantiale, & accidentale esse subjectum adæquatum ejus, quia nec compositum substantiale est subjectum transmutationis substantialis, cùm omne tale apud Thom. sit ens completum; nec compositum accidentale est subjectum mutationis accidentalis, quod enim movetur ad quantitatem, qualitatem, & Ubi, est corpus ipsum substantiale, quamvis non intelligatur moveri ad qualitatem, & Ubi, nisi sit quantum, ut ex professo dicemus infra disp. 3. qu. 3. art. p. Si verò loquamur de transmutabilitate terminativa, fallum est, hanc esse primam passionem Physicam, & proprię convenire composito accidentali, ut supra n. 8. diximus contra Cajet. & quando id Arist. dixit 12. Met. tex. 22. intelligendum id est per quamdam analogiam, ut ipsemet ibi se explicuit, aliquoi enim fieri, proprię loquendo, convenit composito substantiali, sicut ei solùm proprię competit esse, & existere, ut difertis verbis docuit idem Philosophus 7. Met. text. 22. & 23. fallum est insuper, transmutabilitati terminativæ convenire tria illa principia, materiam, formam, & privationem, quia cum sic inspecta rationem habeat productionis, & à ratione mutationis præscindat, respicit agens pro principio, & à subjecto præscindit; concedimus tamen, illa tria principia convenire transmutationi subjectivæ in communi ad substantialem, & accidentalem, & de illis in hac communitate 1. Phys. tractari, at hinc non sequitur, compositum accidentale esse per se objectum à Philosopho directè consideratum, sed tantùm corpus substantiale, ut mutationi accidentale subjicibile, compositum verò accidentale indirectè, quatenus scienda de tali composito optimè dignoscuntur loquendo directè de corpore substantiali recipiente accidentia: res verò metheorologicæ, si sunt entia per accidens, non considerantur, ut per se objecta, sed veluti quasi passiones elementorum, vel mixtorum.

Ad confirm. dicimus, utique Philosophum considerare 1. Phys. principia in fieri cujuscuscumq; compositi, quatenus tractat de principiis cujuscumque mutationis, sed cum subjectum mutationis accidentalis sit corpus substantiale, & hoc fit proprię, quod dicitur fieri tale per hanc mutationem, non enim dicimus, fieri hominem muscum, aquam calidam, sed aquam fieri calidam, hominem muscum, sequitur hinc, non compositum accidentale esse per se objectum à Philosopho directè consideratum, sed tantùm indirectè per considerationem corporis substantialis accidentia recipientis, & in hoc sensu est objectum scibile in Physica, & rationabiliter; quamvis enim arcumque possit dari scientia de illo, modus tamen magis congruus dignoscendi naturam eius est, ipsum dignoscere agendo de subjecto per se accidentia recipiente, & fallum est, in scientia considerari non posse conceptum communiorem necessaria ut ad exactam cognitionem objecti adæquati, ad quod proindè reducatur in esse scibili, ut n. 17. dicebamus contra Aversam, nec talis est adæquatio objecti in scientia, ut excludatur cognitio conceptu communioris, quem essentialiter includit; imò dicitur adæquatum, quia nil scientiæ debet esse, quod non sit subjecto contentum, & nil subjecti, quod non explicetur in scientia, & si conceptus communis qualitatis foret necessarius ad constitutionem qualitatis in esse visibili ut sic, posset adhuc oculus ferri in illum absque excessu limitum suæ sphęræ.

20 Quintò tandem arguitur, corpus naturale substantiale non posse esse subjectum adæquatum Philosophiæ, sed debere poni quid latius; Tum quia agit de anima rationali, quæ spiritualis est; Tum quia si nullæ essent substantiæ abstractæ, Physica esset prima Philosophia 6. Met. text. 3. ergo circa ens veriatur, ut Metaphysica, à qua non differt, nisi quia substantias abstractas non considerat. Confirm. quia nulla scientia probat, suum subjectum esse, at Philosophus 6. Phys. tex 32. probat, omne corpus esse mobile sivè habere principium motus, quod in re idem est, ac si probaret esse naturale.

Resp. animam posse considerari tripliciter, vel secundùm se, vel ut est in corpore, vel ut extra corpus, primo, & secundo modo spectat ad Physicum, quia ut sic dicit ordinem ad actualem materiam, vel aptitudinalem, & reducitur ad corpus, veluti pars eius, sed tertio modo pertinet ad Metaphysicum. Et si non darentur substantiæ abstractæ, utique tunc Physica esset prima Philosophia, quia tunc nulla daretur abstractio prædicaturum transcendentium, circa quæ versatur Metaphysica, & sunt communia rebus corporeis, & incorporeis sed tantùm darentur substantiæ materiales, & corporeæ, quas cum Physica consideret cum his accidentibus utiq; data hypothesi, totam entis amplitudinem exhauriret, & ita foret prima Philosophia, hinc tamen non sequitur, modò debere contemplari aliquid communis corpore, ut per se objectum. Confirmatio illa, in qua vim tantam solent Thomistæ facere, ita frivola est, ut mille habeat solutiones, quarum singulæ sufficiunt; fallum est, ubi in Philophia probari, corpus naturale esse, cùm potiùs ubicumque supponatur, ut patet ex 1. Phys. tex. 11. *supponendum est, omnia, aut quædam moveri.* & 2. Phys. text. 6. non magis ridiculum ait, esse demonstrare naturam, quam corpus esse, in quo est natura, cum manifestius sit, esse corpora naturalia, quam naturam; loco verò cit. 6. Phys. text. 32. nec probat, corpus esse, nec mobile esse, sed tantùm omne mobile esse quantum, & divisibile, divisibile autem non est idem ac corpus substantiale; imò neque ibi Philosophus nominat corpus substantialiter sumptum, sed tantùm pro accidente de genere quantitatis, nec sumit mobile pro ratione formali, & principio radicali, sed loquitur expresse de motu, quod est accidens, ut rectè notat Aversa cit. sect. 3. Arist. igitur, nec probat, corpus esse, nec naturale esse, nec mobile esse, sed tantùm probare conatur, substantiam ad hoc, ut sit capax motus, debere esse quantam, quod an bene probet, suo loco videbimus. Quod si etiam divisibile ibi accipere velimus pro corpore substantiali, adhuc non probatur corpus de mobili, sed supposita existentia corporis substantialis, probatur mobilitas inesse soli, & omni, ut advertit Amicus in sua Philos. tract. 1. disp. 1. q. 1. art. 10. quod est dicere, omne mobile esse corpus, neque est absurdum probare, coniunctionem passionis cum subiecto convenire soli subiecto, imò hoc est necessarium in scientia. Et quando etiam Philosophus probaret, corpus naturale, seu mobile esse, adhuc non sequitur, hac de causa non posse poni subiectum, quia in scientia potest de subiecto demonstrari, quod sita posteriori, ut ex Scot. colligitur qu. 3. Prol. & nos probavimus in Log. disp. de scientia, & Cajet. ipse fatetur 1. p. qu. 2. art. 3. offendens, Theologiam posse probare. Deum esse, etiam si habeat illum pro obiecto.

Sed Urges, probari etiam à priori existentiam corporis naturalis in Philosophia, dum 1. Phys. ostendit, dari materiam, & formam. Resp. ab omnibus, id facere Arist. in utum habitu metaph. ut ipse protestatur text. 2. sed etiam addere possumus, Philosophum ista principia probare ex medio physico, ex continua nimirum rerum mutatione, quod est ostendere principia, & subiectum à posteriori, hoc autem non repugnat rationi subiecti scientiæ, ut diximus loco cit.

ARTICULUS II.

In quo resolvitur quæstio de objecto materiali Philosophiæ in se.

21 Dicendum est, in Philosophia naturali secundùm se considerata, & in tota sua latitudine obiectum adæquatum esse substantiam finitam naturalem, ut etiam subjectam immateriales complectitur, sivè per se subsistentes, ut sunt Angeli, sivè habentes modum subsistentis, ut est anima separata, Conclusio est ferè omnium veterum Scotist. quam manifestè docuit Doct. 6. Met. quæst. 1. ubi ait, rationem, quare substantia separata ad Metaphysicum pertineat, esse, quia, & si habeat proprias passiones sibi primò inhærentes, non tamen nobis scibiles via sensus, sed sic sunt solæ passiones entis de ipsa notæ, *unde verum est* (subdit Doctor) *quod ipsa est subjectum secunda scientia speculativa possibilis intellectui cognoscenti ipsam sub propria ratione, sed non nobis*, hęc Doctor, ex quo patet, in sententia Doctoris, substantiam separatam pertinere ad Physicam, quæ est ipsa secunda scientia speculativa, si consideretur secundùm se; & in intellectu cognoscente illam substantiam sub propria ratione, atque ita in sententia Scoti assignari debet pro adæquato obiecto Philosophię in tota sua latitudine aliquod commune substantiis corporeis, & incorporeis, quod erit substantia finita naturalis, quam conclusionem

ſionem ex Recentioribus tenet Averſa loco cit. qu. 2. ſect. 1. Probatur autem concluſio evidenti ratione: Prima, & communiſſima paſſio, quæ in Philoſ. conſideratur, & per quam in eſſe naturalis ſcientiæ conſtituitur, & à Met. diſtinguitur, eſt mobilitas, ergo ſubjectum adæquatum hujus paſſionis erit etiam adæquatum objectum ſcientiæ naturalis, at tale adæquatum ſubjectum nequit eſſe corpus, ſed tantùm ſubſtantia finita, ergo hæc erit adæquatum Philoſophiæ naturalis objectum in tota ſua latitudine, probat minorem ſubillatam Canoni, loco ſupra citat. aliqua enim, etiam non corporea ſunt per ſe mobilia, quod ipſe probat de Angelis ex Doct. in 2. diſp. 2. quæſt. 9. quia omne receptivum formarum alicujus generis, quod non eſt determinatum ad aliquam unam illarum, poteſt mutari de una in alteram, ſi non eſt illimitatum ad omnes, at Angelus eſt receptivus ubi definitivi, nec eſt illimitatus, ad omnia ubi, quia non eſt immenſus, ergo poteſt de uno in aliud mutari.

Confirm. ex Trombeta 6. Met. qu. 2. quia ſi quid obſtaret, ne ſubſtantia immaterialis finita ad Phyſicum pertineret, ut ens per ſe mobile, vel eſſet, quia omne per ſe mobile eſſe debet in loco 5. Phyſ. text. 8. hujuſmodi autem ſubſtantiæ non ſunt in loco 4. Phyſ. & 1. Cæli tex. 100. & hoc non obſtat, quia licet hujuſmodi ſubſtantiæ non ſint in loco circumſcriptivè, ſicut corpora, ut docet Philoſophus loc. cit. ſunt tamen in loco definitivè per actualem exhibitionem, & præſentiam ſuæ ſubſtantiæ hic, vel ibi. Vel eſſet, quia indiviſibile moveri non poteſt, ut oſtendit Philoſophus 6. Phyſ. text. 32. & hoc non impedit, quia, & indiviſibile, re vera moveri poteſt, ut ſuo loco dicemus, & Ariſt. ibi non loquitur de indiviſibili ſpirituali, & de genere ſubſtantiæ, quod eſt virtualiter diviſibile, qualis eſt Angelus, ſed de indiviſibili de genere quantitatis. Vel eſſet denique, quia cum Angeli non reperiant reſiſtentiam in medio, motus fieret in inſtanti, & hoc non obſtat, quia licet non adſit reſiſtentia ex parte medii poſitivi, adeſt tamen ex parte medii negativi, ſcilicet ex diſtantia extremorum, quam non poteſt totam ſimul Angelus pertranſire, ob limitationem virtutis, nec toti ſpatio interjecto ſimul coexiſtere, & quando etiam in inſtanti moveretur, non propterea ab objecto Phyſicæ debere excludi, quia etiam mutationes inſtantaneæ ad Phyſicum ſpectant, ut ex 12. Met. c. 2. & lib. 3. & 5. Phyſ. liquet.

22 Denique cum ſubſtantia angelica ſit mobilis, vel localiter, vel ſaltem motu alterationis, recipit enim in ſe varias mutationes per ſuas operationes, & qualitates ſibi proportionatas, ut ſic eſt objectum ſcibile, & ad aliquam ſcientiam pertinet, & non ad Metaphyſicam, quia hæc agit de rebus immobilibus, 6. Met. text. 3. ergo ad Phyſicam, quæ agit de rebus mobilibus, & quidem in tantùm Ariſtot. ſubſtantias ſeparatas à Phyſica removit, inquantum poſuit eas penitus immobiles, & immutabiles; quod utique non feciſſet, ſi eas mutabiles cognoviſſet. Sub hoc autem objecto Philoſophię in ſe comprehendimus etiam animam ſeparatam; Tum quia quantum ad motum eadem eſt ratio de ipſa, & Angelo; Tum quia etſi non ſit per ſe ſubſiſtens, habet tamen non modum ſubſiſtentis, quantum ſufficit, ut dicatur mobilis, ut quod extra corpus, atque ita directè cadat ſub phyſica conſideratione, & non reductivè tantum per ordinem ad corpus.

Reſponderi ſolet, quod quamvis Angeli ſint entia mobilia, non tamen ſunt phyſ. conſiderationis, quia motus eorum non eſt phyſicus, quod variè varii explicant; Aliqui appellant motum phyſicum, qui ſit cum mole corporea, & ſenſibili, locum occupando, & ideò cum motus Angeli non ſit hujuſmodi, ad Phyſicum non ſpectat. At iſti vel ita intelligunt, quòd motus phyſicus debeat eſſe in ſe formaliter extenſus, & diviſibilis, vel etiam talis eſſe debeat ſubiectivè, quod nimirum exerceatur in ſubjecto extenſo, & diviſibili; Si primum, jam motus localis Angeli erit verè phyſicus; licet enim non ſit extenſus ſubjectivè, eſt tamen in ſeipſo formaliter extenſus, & diviſibilis, quia eſt quantitas ſucceſſiva, quam extenſionem habet ex parte ſpatii ſuper quod fit, ut erudite Tromb. docet loc. cit. in reſponſione ad primum, ſed fallum eſt, motum omnem ad Phyſicum ſpectantem ita extenſum eſſe, ac diviſibilem, nam etiam mutationes inſtantaneæ, & indiviſibiles ad ipſum pertinent; Si ſecundum, jam non per rationem motus ampliur, ſeu naturalitatis, quæ eſt principium motus, determinabitur objectum Phyſicæ, ſed per rationem corporeitatis, & ſenſibilitatis, & per hanc rationem Phyſica à Metaph. diſtinguetur: præterquam quod falſum eſt de ratione mutationis phyſicæ eſſe, quod habeat ſubjectum diviſibile, & corporeum, ut patet de alterationibus animæ, quas patitur in corpore, quæ tamen omnes ad Phyſicum ſpectant, & motus partialis, qui recipitur in anima rationali, dum moveturin corpore, ad Phyſicum ſpectat.

Alii ideò negant, Angelicum motum eſſe phyſicum, quia Phyſicus non habet medium ad illum dignoſcendum, nequit enim id probari medio phyſico, id eſt ex ſenſibilibus deducto, ſed vel medio metaphyſico ex natura Angelorum, vel tantum theologico; ad Phyſicum autem ſpectat ſolum illud ens mobile, cujus motus medio naturali, & ſenſibili poteſt dignoſci. Sed neque hi ſatisfaciunt: Tum quia, ſi ideò negant, motum Angelorum dignoſci poſſe medio phyſico, quia motus eorum non eſt ſenſibilis, & materialis, & ſolùm talis motus attingi poteſt à Phyſico, recidunt in præfatam explicationem jam rejectam quia ſic dicendo, non amplius per rationem motus abſolutè, aut naturalitatis, ſed per rationem non motus corporei, & ſenſibilis, atque ideò per rationem corporeitatis, & ſenſibilitatis conſtitueretur objectum Phyſicæ, & à Metaphyſica ſecerneretur; Tum quia, & ſi Philoſophia, quam modò nos habemus, per talia media ex ſenſibilibus deducta procedat ad inveſtigandas rerum naturalium affectiones, tamen Phyloſophia in ſe via ſenſus non indigeret, ſed ex ipſa rerum natura, & rationibus naturali lumine notis affectiones de rebus ipſis demonſtraret, ut collligitur ex Scot. 6. Met. q. 1. ubi ſupra; Tum tandem quia, ut notat Averſa cit. ſect. 1. poteſt aliquo modo ex effectibus ſenſibilibus inquiri motus Angelicus, ex eo nimirum, quòd ſint finitæ virtutis, & finiti loci, ex eo, quòd movent Cęlos, ex operibus etiam Magorum, & ex his, quę in arreptitiis fieri videmus, & ex antiquis oraculis Idolorum, & quando etiam medio metaphyſico probaretur motus de Angelo, non ſequitur, concluſionem hanc intrinſecè ad Phyſicam non ſpectare, ſed tantum, in tali concluſione Phyſicam ſubalternari Metaphyſicæ, inquantum ab ea principia probandæ concluſionis deſumpſit.

23 Quidam ex noſtratibus explicant, motum Angeli non eſſe phyſicum, quia non eſt naturalis, ſed neuter, ut docet Doctor in 2. Diſt. 2. qu. 6. O. ſed neque iſti ſatisfaciunt; Tum quia motus Angeli verè naturalis eſt, quia eſt à principio intrinſeco exiſtente in Angelo, ſicut definitur natura 2. Phyſ. eſſe principium motus eius, in quo eſt, ſumendo naturam, non quidem pro materia, & forma, quibus Angeli carent, ſed pro eſſentia rei, ex qua res ipſa habet, ut poſſit moveri, & collligitur ex Scot. in 2. diſt. 2. qu. 9. B. dicente, Ubi eſſe aliquam Angeli perfectionem, ſicut intellectio eſt perfectio potentiæ intellectivæ; perfectibile autem naturaliter movetur ad ſuam perfectionem, & quando Doctor vocat illum neutrum, neutralitatem accipit, non ut excludit naturalitatem abſolutè ſumptam, idęſt inclinationem ad motum, & ubi, ſed ut excludit naturalitatem rigoroſè ſumptam, idęſt inclinationem determinatam ab hoc, vel illud ubi, hæc enim facit, ut ſi aliquid ſit, hic naturaliter, ſit alibi violenter (quæ eſt ratio à Scot. adducta pro neutralitate motus Angelici) ut ipſe declarat in 1. d. 1. q. 1. in calce; Tum etiam quia motus Cœli à multis ponitur neuter, & tamen ad Phyſicum ſpectat, quia ad eum attinet de omni motu differere, etiam de violento ipſo, ergo etiam ſi motus Angeli neuter eſſet, non idcircò à conſideratione phyſica excludendus eſt.

Alii demum ajunt, Angeli motum non eſſe Phyſicum, quia multum diſtat à vera mutatione ſecundùm Ubi, ut Scotus docet in 4. diſt. 10. q. 1. H, ſed ſanè Doct. ibi non intendit excludere rationem veræ mutationis à motu Angeli, ſed tantùm conditiones quaſdam accidentales, quæ conveniunt motui corporis, ut ibi eſt videre.

24 Contra hanc concluſionem obiicit Primò Amicus ſupra citat. art. 7. Si Angeli, ut entia mobilia ad Phyſicum pertinerent, jam tolleretur ſufficiens ratio diſtinguendi Metaphyſicam à Phyſica, eò quia Phyſica abſtraheret re, & ratione à materia, ſicut Metaphyſica; conſideraret enim Angeli naturam, quæ re, & ratione abſtrahit a materia.

Conf. quia ſi motus Angeli ad Phyſicum ſpectat, cur non etiam intellectus, & voluntas angelica? nam quæ habent æqualem abſtractionem à materia, videntur pertingere ad eumdem Artificem, ſed æquè abſtractus eſt à materia motus Angeli, ac ejus potentiæ, ergo ſi Philoſophus conſideraret motum eius, etiam potentias ejus intellectuales conſiderare poterit, ac debebit.

Denique conceptus proprii ex propriis ſubſtantiarum ſeparatarum videntur pertinere ad Metaphyſicum in ſe, ſed talis foret conceptus mobilitatis angelicæ, ergo &c.

Reſpondetur, negando ſequelam, nam, ut Trombeta docet l. c. ad 2. motus angelicus dicit ordinem ad materiam, ſcilicet ad magnitudinem, & ſpatium, ſuper quod fit motus, unde & in ſe ipſo eſt formaliter extenſus, licèt non ſubjectivè, quare hinc non ſequitur, ſubſtantiam angelicam, quatenus mobilem, abſtrahere à materia, re, & ratione, quia ut ſic dicit ordinem ad motum ſpatium materiale neceſſario reſpicientem, & abſtrahere à materia in ſenſu Ariſtotelis, quo Phyſica diſtinguitur à Metaphyſica non eſt, eſſe ſine materia partis, ſed eſt non habere materiam, quæ ſecundùm locum mobilis eſt, ſeu non eſſe ſubjectum præditum intrinſeco principio motus, unde in hoc ſenſu Angelus non eſt à materia abſtractus, quia eſt ſubjectum tali principio præditum, & denique neceſſe non eſt, quidquid ad Phyſicam ſpectant, intrinſecè materiam includere, ſed latis eſt, ſi dicat ordinem ad materiam, & aliquod extenſum, ut patet de anima rationali, quæ etſi ſpiritualis, ad Phyſicum ſpectat ob ordinem, quem dicit ad corpus,

25 Ad confirmationem Reſpondet idem Trombeta ad 4. negando, motum Angeli eſſe ita abſtractum à materia, veluti ejus potentias, quia motus ejus nequit eſſe ſucceſſivus, & continuus, niſi per habitudinem ad materiam ſenſibilem, ſcilicet ad ſpatium, & magnitudinem, intellectus autem angelicus ut intellectus, & voluntas ſimiliter nullam habent habitudinem ad materiam ſenſibilem; & maximè quo ad primam earum operationem, quæ eſt intelligere, & velle.

Ad aliam confirmationem dicendum pariter eſt, quod etſi aſſumptum ſit verum univerſaliter de conceptibus à motu præſcindentibus, & ordine ad illum, non tamen de illis, qui dicunt ordinem ad motum, quia Metaphyſica omninò abſtrahit à motu, itaut Ariſtoteles ſubſtantias ſeparatas ideò Metaphyſico totaliter conſideradas tradiderit, quia ipſas putavit penitus immobiles, & immutabiles, ut liquet ex 8. Phyſ. & 12. Met.

At reſponſones iſtas Trombetæ Amicus loc. cit. conatur evertere ea præſertim ratione, quia ſi huiuſmodi ordo ad materiam ſufficeret ad collocandas ſubſtantias ſpirituales ſub objecto Phyſicæ, ſequeretur, intellectum, & voluntatem angelicam, ſaltem ut ſunt princi-

principia operationum circa aliquod quantum, & materiale, pertinere ad Phyſicum, quia in tali caſu ita intellectio, & volitio diceret ordinem ad aliquod quantum, & materiale, ſicut motus. Reſpondetur adhuc, negando paritatem, nam motus localis neceſſario in ſe extenditur per extenſionem ſpatii, ſuper quod fit, at potentiæ, & operationes intellectuales, quamvis circa objecta materialia verſentur, non ita in ſe ipſis extenſionem recipiunt, ſed objectivè tantùm, & terminativè operationes illæ in tali caſu poterunt dici extenſæ, & materiales.

26 Secundò argui poteſt pro Tar. & Boneto. Non ſolùm ſubſtantia quæcumquæ finita mobilis eſt, ſed etiam accidentia ipſa, ſecluſo quocumque ordine ad ſubjectum, habent in ſeipſis intrinſecum principium motus, & ſunt naturaliter mutabilia, ut n. 16. dicebatur, ergo non ſufficit ſubſtantia finita pro adæquato ſubjecto Philoſophiæ in tota latitudine, ut omnia per ſe mobilia comprehendit, ſed potiùs poni debet ens finitum, quatenus naturale.

Reſpondetur, conceſſo etiam, accidentia habere intrinſecum principium motus ſumendo naturam pro eſſentia rei, unde habet res ipſa, quod ſit intrinſecè mutabilis, attamen cenſeri non debent per ſe mobilia, ac veluti per ſe objecta Phyloſophiæ in ſe, quia ſicut res ſe habet ad eſſe, ita ad cognoſci, ac proindè cum accidentia non ſint, niſi propter ſubſtantiam, unde & à Philoſopho appellantur non abſolutè entia, ſed entis entia, ita in ſcientia conſiderari non debent, niſi per ordinem ad ſubſtantiam, cui inhærent, atque ita indirectè, & reductivè.

Sed urgebis, eadem ratione animam ſeparatam, ut mobilem, veluti per ſe objectum Philoſophiæ in ſe conſiderari non debere, ſed tantùm reductivè in ordine ad corpus, ad quod eſt eſſentialiter ordinata.

Reſpondetur, utiquè ita etiam conſtitui poſſe objectum Philoſophiæ in ſe ſcilicet ſubſtantiam finitam naturalem, ut complectitur ſubſtantias omnes completas, & indirectè tantum incompletas, ſed quia attingere poteſt exiſtentiam animæ ſeparatæ, & ejus mobilitatem, in quo ſtatu modum habet ſubſiſtentis, ideò eam contemplari poteſt, veluti per ſe objectum, & directa conſideratione dignum, quod de accidentibus aſſeri nequit, quæ, ſi corpus auferatur, ſuaptè natura abſque miraculo nequaquam in univerſo remanerent.

27 Tertiò ſubſtantias immateriales exiſtere in univerſo, naturaliter demonſtrari non poteſt, ut colligitur ex Scoto quol. 7. in principio, & tenet communior, & rationes ex Cœlorum motu, & circumvolutione deductæ, quibus 12. Met. ſibi perſuaſit Ariſt. eas extare in rerum natura, nec ſunt neceſſariæ, imò nec ſatis probabiles, ergo fruſtra aſſignatur Philoſophiæ in ſe ſubſtantia finita pro ſubjecto, ut etiam ad immateriales extenditur.

Reſpondetur, licèt pro ſtatu iſto naturalis ratio non ſuppetat, quia neceſſariò probemus exiſtentiam ſubſtantiarum immaterialium, hoc non obſtat, quin intellectus ex natura potentiæ eas attingere queat, loquuntur ergo DD. de naturali lumine nobis pro ſtatu iſto illucente, dum inquiunt, naturaliter demonſtrari non poſſe Angelorum exiſtentiam; ſed conceſſo etiam antecedente de quocumq; naturali lumine, neganda eſt adhuc conſequentia, quamvis enim actualis eorum exiſtentia naturaliter probari non poſſit, poteſt tamen probari poſſibilitas, & earum non repugnantia, quatenus prædicata illa; quibus eſſentia angelicæ naturæ ſolet explicari, ad invicem non repugnant, nec integrant rationem in ſe falſam, & hoc ſufficit, ut directè cadant ſub objecto naturalis Philoſophiæ; inquantum ſub naturæ mutabiles, ad conſtituendum enim objectum ſcientiæ realis non exigitur actualis ejus exiſtentia, ſed ſufficit non repugnantia, & poſſibilitas in rerum natura.

ARTICULUS III.

In quo reſolvitur quæſtio de objecto formali Philoſophiæ.

28 Dicendum eſt, naturalitatem dictam à natura, quæ definitur principium motus, &c. meliùs cæteris adjungi objecto materiali Philoſophiæ, tam in ſe, quàm in nobis veluti rationem formalem adæquatam, ſecundùm quam objectum materiale in Philoſophia conſiderari debeat, ita ut corpus naturale, quatenus naturale ſubjectum adæquatum dicatur Philoſophię peripatetice, ſubſtantia verò finita naturalis, quatenus naturalis Philoſophię in tota ſua latitudine. Concluſio colligitur ex Scoto loc. cit. & quantùm attinet ad rationem formalem, videtur communiter recepta, paucis quibuſdam exceptis, & probatur ex aliarum rationum formalium, quæ ab aliis aſſignari ſolet, refutatione. Non in primis aſſignari poteſt pro ratione formali adæquata generabilitas, & corruptibilitas, quia non ſolum Philoſophia in ſe, ſed etiam ipſamet peripatetica eſt majoris ambitus, & ad corpora incorruptibilia extenditur, & res ipſas corruptibiles ſub aliis etiam rationibus contemplatur, & denique generabilitas, & corruptibilitas corpori caduco, velut ratio formalis objecto materiali adjungi nequit, quia de ipſo demonſtrabilis eſt à priori cum tamen ſcientia ſuum objectum præſupponere debeat, tam quoad partem materialem, quàm formalem. Non poteſt aſſignari mobilitas, quia quando ſic aſſignatur, aut ſumitur pro paſſione ipſa mobilitatis, aut pro principio eſſentiali iſtius paſſionis; primo modo inſpecta ſtatui nequit, quia etiam rerum naturalium, ſed tantùm accidens, ſicuti Mathematica; quæ in corpore ſubſtantiali ſolam quantitatem conſiderat, cùm tamen Philoſophia agat de principiis, cauſis, & elementis rerum naturalium, ex quibus oriuntur earum affectiones, ac proprietates, & in hoc à Mathematica ſecernatur, ut docet Scotus 6. Met. q. 1. Conſequentia probatur, quia ſcientia non poteſt excedere rationem adæquatam objecti, quare ſi mobilitas conſideratur ut ratio formalis objectiva, ſub ea tantùm licebit deſcendere ad varias ſpecies motus, & mobilitatis, quod tamen nec Ariſtoteles fecit, nec alii Philoſophi, qui de rebus phyſicis agentes, non ſolùm de motu, ac ejus ſpeciebus ſermonem inſtituerunt, ſed de principis, & cauſis rerum naturalium, aliiſque proprietatibus, inter quas licèt motus, ſeu mobilitas ſit notior, non tamen dignior. Et tandem ſi mobilitas ita ſumatur, ſcilicet pro paſſione, utique non erit prima ratio in reipſa naturali, ſed aliam neceſſariò ſupponit, ad quam conſequitur, & per quam à priori de re naturali demonſtratur, quod eſt contra rationem objecti ſcientiæ. Quòd ſi ſumatur pro principio eſſentiali mobilitatis, neque benè adhuc ſtatuitur pro formali objecto, & ratione conſiderandi, quia Philoſophus conſideret eſſentiam rerum naturalium adæquatè, ut eſt principium omnium affectionum ipſas naturaliter conſequentium, & non tantum quatenus eſt principium radicale motus; conſideret enim & quantitatem, & qualitatem, & locum, & tempus, & alia accidentia res naturales conſequentia, quæ utique non ſunt affectiones minus præſtantes motu. Nec poteſt rationabiliter aſſignari ſenſibilitas; Tum quia & hæc non eſt prima ratio in corpore naturali, ſed aliam ſupponit, ad quam conſequitur, & per quam de ipſo demonſtratur; Tum quia tunc Philoſophia eſſet per ſe de accidentibus, & de ſubſtantia per accidens, quemadmodum illa tantum ſunt per ſe ſenſibilia, ſubſtantia verò ſolum per accidens, cùm tamen per ſe, & directè de ſubſtantia agat, ut docet Philoſophus 6. Met. c. 1. & de accidentibus ſolùm veluti de paſſionibus ut ait 4. Met. ſum. 3. c. 1. Tum tandem quia in ipſis rebus ſenſibilibus non ſolam rationem ſenſibilitatis, ſed alias phyſicas affectiones ſcrutatur, ergo non benè aſſignatur pro objecto formali in Philoſophia Ariſt. & tantò minus in Philoſophia ſecundùm ſe, cùm hæc inſenſibilia etiam attingant, ſubſtantias nimirum ſpirituales. Nec poni poteſt cum Aureolo ſubſtantialis corporeitas, vel, ut loquitur Cajetanus, quodquid rerum corporearum, quod prævenit naturalitatem, & paſſionem; non in Philoſophia ſecundùm ſe, quia ſic res corporeas tranſcendit; non in Philoſophia, quam modò habemus; Tum quia ſubſtantia corporea ut ſic etiam ad Mathematicam ſpectat, ut notat Doct. l. 6. Met. q. 1. §. *Sed hoc ratio, &c.* n. 11. quamvis enim Mathematicè dicatur de quanto, vel quantitate, quia non multum comparat quantitatem ad ſubſtantiam corpoream, tamen ſubjectum primum virtute continens omnia eſt ſubſtantia corporea, & per hoc Phyſica ſecernitur ab ea, quia eamdem corpoream ſubſtantiam alio modo conſiderat, in quantùm ſcilicet habet formam, quæ eſt principium motus, & quietis aliarumque paſſionum Phyſicarum; Tum quia, ſi ut loquitur Cajet. res corporeæ habent ſatum quodquid eſt præcedens naturalitatem, jam naturalitas eſſe conceptus accidentalis, & natura non foret ſubſtantia, ſed accidens contra Philoſophum in 2. Phyſ.

29 Remanet igitur, ut ſola naturalitas aſſignetur pro formali ratione conſiderandi objectum materiale Philoſophię, tam in ſe, quàm in nobis; Tum quia ſic faciendo, non aſſignamus objectum formale in ordine ad unam tantùm affectionem phyſicam, v. g. ad motum, ut Thomiſte, ad ſenſibilitatem, aut generabilitatem, ut alii, ſed adęquatè in ordine ad omnes omnino affectiones naturales; dum enim Philoſophia proponit ſibi corpus naturale, ut naturale conſiderandum eſt, ac ſi illud ſibi proponat contemplandum, ut principium omnium naturalium affectionum, inter quas quantitas, & qualitas ſunt motu nobiliores; Tum quia ratio formalis eſt illa, qua poſita ponitur res, & qua ablata auferatur, quocumque alio remanente, at poſita naturalitate in rebus, quocumque alio ablato, remanet ſcientia phyſica, ipſa ablata, & alio quocumque poſito, auferitur ſcientia phyſica, nam ſi maneret mobilitas, ſenſibilitas, & quævis alia paſſio, non eſſet eadem ſcientia, quæ nunc eſt, quia non eſſet de ſubſtantia, ſed de accidente; Tum tandem, quia Philoſophia dicitur ſcientia naturalis à corpore naturali, unde ex hac ratione formali nomen ſibi vindicat.

30 Contra poſitam concluſionem primò objicitur ex Averſa loco cit. ſect. 4. Naturalitas dicta à natura 2. Phyſ. definita, proprię, & per ſe ſignificat principium radicale, & eſſentiale mobilitatis, & motus, quoniam natura definitur principium motus ergo ſicuti malè aſſignant objectum formale, qui ſtatuunt mobilitatem ſumptam pro principio radicali talis paſſionis, quia phyſica non conſideratur res naturales tantùm ſecundùm rationem motus, & mobilitatis, ſed etiam ſecundùm alias affectiones, & predicata, & ipſam eſſentiam rerum naturalium, ut adæquatè principium omnium phyſicarum affectionum, ita malè loquuntur, qui aſſignant naturalitatem eadem ratione.

Reſpondetur, negando aſſumptum; naturalitas enim adæquatè ſignificat, non tantùm principium motus, ſed aliarum inſuper paſſionum res naturales conſequentium; natura enim definitur 2. Phyſ. principium motus, & quietis, & ſub nomine quietis intelliguntur omnes aliæ phyſicæ paſſiones, ut diſp. de natura dicemus explicando præfatam definitionem.

Sed contra arguit Averſa. Per quietem, cujus principium ponitur natura ad ſummum, intelligi poſſunt aliæ formæ, & accidentia, quæ conſequuntur, & fiunt per motum ipſum, & in quas definit ipſe motus, at non omnes formæ, & affectiones rerum naturalium fiunt per motum, ſeu mutationem phyſicam; primæ enim ſunt inna-

innatæ, & congenitæ ipsis rebus, v. gr. quantitas cum substantia, potentiæ cum anima; aut profluunt per naturalem emanationem, & resultantiam ex rerum essentia, nec dicuntur fieri per motum, & mutationem, & hæc omnia per se considerantur in physica, ergo naturalitas illa non est ratio adæquatè.

Respondetur, negando majorem; quamvis enim per quietem in definitione naturæ positam præsertim intelligantur formæ, & accidentia, quæ consequuntur, & fiunt per motum, non tamen excluduntur aliæ, quæ fiunt per dimanationem, & naturalem resultantiam ex rebus ipsis, siquidem non minus istæ, quam illæ habent rerum essentias pro principio essentiali, & radicali, unde dimanant.

Sed iterùm objicit Aversa; Concedamus, naturalitatem insinuare etiam principium quarumcunque passionum, quæ ex corporis essentia consequuntur, non idcirco rectè assignatur pro ratione formali adæquata in Philosophia, quia scientia totalis, & perfecta, non solùm quantum ad passiones consequentes, sed etiam absolutè quantum ad principia etiam, & causas, ex quibus suum objectum dependet, illud considerare debet, & de facto secundùm hæc omnia Physica considerat suum objectum.

Respondetur negando consequentiam; Philosophia enim considerando rerum naturalitatem, considerat etiam prædicata essentialia earum, ex quibus tales, vel tales affectiones emanant; & ita in compositis materialibus considerat materiam, & formam velut causas intrinsecas; considerat etiam consequenter causas extrinsecas; Tum quia omne, quod movetur, ab alio movetur ex 7. & 8. Phys. unde causam efficientem investigari necesse est; Tum quia natura agit propter finem 2. Phys. & ideò de causa finali est quoque in Philosophia disquirendum.

31 Secundò arguit Aversa, probans, non oportere assignari aliquam rationem peculiarem quasi determinantem, & restringentem objectum materiale Physicæ; in tantùm enim determinati debet peculiaris aliqua ratio formalis circa objectum materiale scientiæ, inquantum tale objectum potest considerari secundùm plures rationes, & non secundùm eas omnes consideratur in una certa scientia, quod si secundùm omnes consideratur in ea, jam non admittit rationem aliquam, determinantem, sed ita se habet res in proposito; Philosophia enim in suo objecto materiali, v. gr. substantia corporea non considerat tantùm unam certam rationem, scilicet mobilitatis, sensibilitatis, aut aliam, sed adæquatè omnes, ergo addi non debet ratio formalis determinans, sed ipsummet materiale objectum in tota sua amplitudine erit ratio formalis considerandi.

Respondetur, negando minorem, quia substantia corporea considerari potest secundùm rationes transcendentes, quomodo non consideratur à Physico, & est commune objectum materiale Mathematicæ, & Physicæ, quæ inter se non distinguuntur, nisi per diversas rationes formales objectivas considerandi hoc idem objectum, quia Mathematica eam considerat, ut habet in se quantitatem alteri quantitati commensurabilem; Physica verò ut habet naturalitatem; verum igitur est, Physicam considerare suum objectum materiale secundùm omnes rationes Physicas, etiam secundùm quantitatem, quatenus est accidens naturaliter consequens corpus ipsum, at non absolutè secundùm omnes proprius de ipso speculabiles, & ideo necessarium est, illi opponere rationem formalem determinantem, & ejus considerationem restringentem, & quidem talem, quæ sit fons, & origo omnium affectionum physicarum, & talis est naturalitas.

32 Tertiò, per rationem naturalitatis Physica ab aliis scientiis non distinguitur; ergo non est ratio formalis objectiva, cujus præcipuum munus est, unam scientiam ab alia distinguere, probatur assumptum; Tum quia natura, ut est principium, motus considerata à Metaphysico, unde eam enim definit Philosophus 5. Met. text. 5. Tum quia Astrologia etiam agit de corpore naturali, quatenus habet in se principium motus ex 10. Met. text. 4. unde Astrologus considerat Cœlestium corporum figuram, situm, ordinem, & motum. Ex alio capite per ordinem ad motum distinxit ubique Arist. Philosophiam à Metaphysica, ergo potius mobilitas erit ratio formalis objectiva.

Respondetur negando assumptum, ad primam probationem dico, Metaphysicam considerare naturam, non ut rationem formalem objectivam, sed potiùs, ut eam probet, cùm ad Metaphysicum spectet probare principia omnium scientiarum contra negantes ea, considerat etiam quasi indirectè, & per accidens, nam considerando causas entis ut sic, necessario explicat naturam, quæ habet rationem causæ; demum natura, absolutè loquendo, non tantùm est principium passivum, sed etiam activum, ut disp. de Natura fusè dicemus, & quamvis ut principium passivum ad Physicum solùm spectet, cujus est considerare moventia mota, tamen quatenus activum spectat etiam ad Metaphysicum, sub ratione autem principii præcipuè passivi opponitur objecto materiali Philosophiæ. Ad alteram probationem dicimus, alia ratione agere Physicum de corpore naturali, v. gr. cœlesti, alia ratione Astrologum; hic enim contemplatur situm, & figuram ejus, ille verò essentiam, & naturam, & accidentia sensibilia, quæ ab ea originantur; & quamvis uterque cœlestem motum consideret, alia tamen, & alia ratione id faciunt. Physicus enim eum considerat, quatenus est actus entis in potentia, & ejus sunt tria principia, materia, forma, & privatio, quæ etiam suo modo reperiuntur in Cœlo; at Astrologus secundùm rationes mathematicas, scilicet numerum, æqualitatem, mensuram, propinquitatem, & alia attributa. Demum distinxit Physicam Arist. à Metaph. per mobilitatem à posteriori, ut notat Canon. cit. quæst. 1. in fine, & à priori distinguitur per naturalitatem.

33 Quartò arguit Piccolomineus; quòd statuendo substantiam finitam objectum materiale Philosophiæ in se, malè postea determinetur per naturalitatem, tanquam per rationem considerandi, quia ratio formalis objectiva non restringit subjectum quoad species; sed quoad modum considerandi dumtaxat, ut diximus in Logica, assignando conditiones objecti scientiæ, at naturalitas addita substantiæ finitæ, non tantùm eam contrahit quoad modum considerandi, sed etiam quod rem ipsam ad pauciora restringit, ergo non benè determinatur per naturalitatem.

Respondetur, negando minorem, nam sicut in sententia Philosophi naturalitas erat adæquata ratio substantiæ corporeæ; ita secundùm rem ipsam est adæquata substantiæ finitæ, quia nulla substantia finita reperitur; substantia nimirum completa, & subsistens, vel saltem habens modum subsistentis, sive corpora sit, sive incorporea, quæ non habeat in se principium motus, atque ita non secundùm rem ipsam, sed tantùm quoad modum considerandi naturalitas addita substantiæ finitæ eam coarctat.

Resolvuntur quæsita quædam de natura Philosophiæ.

34 EX dictis in Logica disputatione de scientia, breviter expediuntur quæsita quædam de natura Philosophiæ, quæ in hoc exordio disputari solent; Num scilicet, sit scientia; Num una; Num speculativa. Supponendo namque, quæ ibi diffusè dicta sunt de natura scientiæ, unde sumat unitatem, & quodnam sit discrimen inter speculativam, & practicam, tribus propositis quæsitis affirmativè respondendum est, esse scientiam, unam, & speculativam.

Est igitur scientia, quia in ea demonstrantur affectiones de proprio subjecto per causam proximam, & necessariam, mobilitas per naturalitatem, corruptibilitas per compositionem ex materia, & forma; divisibilitas per continuitatem, & sic de singulis, qua de causa Philosph. primo Cœli dicitur scientia de natura, & 2. Metaph. scientia veritatis, & 6. Metaph. inter scientias enumeratur. Nec obstat, quod versetur circa res naturales, ut mobiles, quia ly ut non reduplicat medium demonstrationis, sed tantùm passionem demonstrabilem; ut enim docet Scot. in 1. d. 3. quæst. 4. l. mutabilitas, seu contingentia in objecto non est ratio, qua notitia scientialis producitur; sed ipsa natura objecti, quod est mutabile, & contingens, quatenus cum ipsa aliqua passio necessariam habet connexionem. Nec minus obstat, quòd versetur circa generabilia, & corruptibilia, quia ut monet Doct. cit. ad hoc, ut de aliquo objecto habeatur scientia, non requiritur necessitas, & incorruptibilitas ejus, sic enim solus Deus foret objectum scibile, sed necessitas inhæsionis alicujus prædicati cum ipso intellectu de illo componente enunciationem, & quidem rationabiliter, quia scientia est de complexis non in complexis, & ideo ad ipsam exigitur necessitas propositionum, quotiescunque ab intellectu formantur, non autem terminorum in seipsis; & non est de rebus æternis, & necessariis quoad existentiam, & exercitium, sed quoad connexionem prædicati cum subjecto, & ita loquitur Philosophus dum 1. Post. cap. 6. inquit, scientiam esse æternorum, & incorruptibilium; non igitur motus, transmutatio, & corruptio tollunt Philosophiæ necessitatem, quæ ad scientiam requiritur, quia scire corruptibilitatem, & mobilitatem per causas necessarias, verè est scire per causam, & propter quid, & tantæ necessitatis est, quæ constant ex materia, & forma esse corruptibilia, quantæ necessitatis est esse incorruptibilia, quæ illis carent.

35 Est scientia una, quia ejus objectum est unum, sive loquamur de Philosophia in se, sive in nobis; scientiæ enim unitas (extrinseca nimirum, & objectiva) ex unitate objecti desumitur, in quo continetur ex Scoto in 1. d. 3. quæst. 6. & in 3. d. 25. quæst. 2. in calce; sicut autem objectum ejus, scilicet corpus naturale in Philosoph. peripatetica, & substantia finita naturalis in Philosoph. secundùm se, unum est, unitate tantùm generica, & potentiali, non autem specifica, & virtuali, quia quæ considerantur in Philosoph. ut partes subjectivæ specie differunt, ut Cœlum ab elementis, hæc à mixtis, & animatis, ita Philosoph. naturalis eadem dumtaxat unitate una erit, non majori, ut intendunt recentiores. Rationem hujus tangit Doctor in 3. loc. cit. quia quando considerata in scientia specie differunt, ut in proposito assignari non potest, nisi commune prædicatum habens rationem generis, in quo conveniant, & ita à tali communi ea scientia ex pluribus specie habitibus integrata, habitus unus secundùm genus tantùm dicetur; illud enim commune contineret potentialiter solùm eos habitus in scientia contentos, sicut potentialiter contineret objecto eorum, à quibus abstrahitur, non autem virtualiter; & talem unitatem non majorem, assignat quoque Zabar. Philosoph. lib. de naturalis scientiæ constitut.

36 Est tandem simpliciter speculativa, quia omnes, præcipuique habitus ejus in sola speculatione objecti sistunt, neque regulas, ac præcepta operandi tradendo, & in praxim dirigunt, & ipsa tota est de corpore, aut substantia naturali sub ratione merè speculabili, qualis est naturalitas, qua de causa ab Arist. 6. Metaph. inter scientias speculativas recensetur. Pendet totum id ex discrimine loc. cit. in Logica inter speculativam, & practicam assignato ex Arist.

2. Met.

2. Metaph. text. 3. ubi docet, finem scientiæ speculativæ esse veritatem, & contemplationem; practicæ verò opus, & praxim, unde factum est, ut practica scientia idem sit, quo operativa, quatenus actus ejus ex natura sua non sunt propter solam cognitionem, sed ut veluti regulæ quædam dirigant in opus, talis est Ethicæ, quæ docet, operationem virtutis hujus, aut illius esse naturæ, ut talis ab homine fiat, sic v. gr. cognitio istius propositionis, Deus est super omnia diligendus, proximus est amandus, est cognitio practica, quia non tantùm explicat, naturam Dei vel proximi esse talem, sed suadet etiam, & præcipit actualem Dei, & proximi dilectionem, hominemque in opus impellit. Scientia verò speculativa dicitur illa, quæ rem contemplatur, ejusque naturam considerat, atque ita sistit in tali contemplatione, ut hæc ex natura sua non referatur ad aliud, sive ad alios actus dirigendos, ut benè fiant in genere moris; sic in proposito nostro, cognitio hujus propositionis, v. gr. Corpus naturale est mobile, Ignis est calefactivus, est speculativa; quia sistit in simplici speculatione naturæ ignis, & corporis naturalis, nec ulterius progreditur, diximus *ex natura sua*, quia per accidens ex intentione speculantis potest alio referri ad lucrum, honores, aliosque fines operabiles, de hoc videatur Scotus quæst. 4. Prolog. Nec obstat communis objectio de Medicina, quæ est pars Philosophiæ naturalis, & colligitur ex Aristot. libello de Sanitate, & Morbo, & tamen est practica; falsum enim est, esse partem Philosophiæ (licet sit ei subalternata) neque id Aristot. dixit loc. cit. sed solum, confines, vel terminos utriusque proximos esse docuit, quia nimirum ubi definit Physicus, ibi incipit Medicus.

37 An verò Philosophia Metaphysicæ subalternetur, est ferè quæst. de nomine juxta enim varios subalternationis modos potest affirmari, & negari, ut patet ex dictis loc. cit. in Logica de natura scientiæ subalternatæ, propriè tamen subalternata dici non potest; tres siquidem ibi numerabamus conditiones ad perfectam subalternationem acquisitas, ut scientia subalternata habeat pro objecto speciem aliquam, sive partem subjecti scientiæ subalternantis, ut addat conditionem aliquam accidentalem sibi propriam, & ut assumat præmissas probatas, & demonstratas in scientia subalternante, illiusque principiis utatur, quatenus notis, & demonstratis in superiori scientia, quamvis igitur ratione primæ conditionis possit Physica dici subalternata Metaphysicæ, quia corpus naturale, vel substantia finita naturalis sub ente continetur, secunda tamen conditio non adest, quia naturalitas addita corpori, vel substantiæ finitæ non est differentia accidentalis, sed essentialis; nec etiam tertia conditio propriè intervenit; etsi enim Metaphysica proponat, & probet principia omnibus scientiis communia per deductionem ad impossibile, qua ratione cœteras scientias sibi subalternat, ut docet Arist. 4. Met. text. 7. & 1. Phys. tex. 8. Physica tamen non utitur principiis ad suas conclusiones probandas, quatenus notis, & demonstratis in Metaphysica, sed habet sua propria principia, quibus intellectus statim assentitur, veluti per se notis, & evidentibus in ipsa Physica absque recursu ad Metaphys.

FINIS.

BRE-